

O B S A H

1. Spustění překladače	2
2. Hlavní menu	2
3. Editor	3
3.1. Funkce kláves v editoru	3
4. Chybovník	4
5. Jazyk Pascal C-2717	8
5.1 Omezení proti standartnímu Pascalu	8
5.2 Rozšíření jazyka	8
5.3 Změny, které vyplývají z koncepce editoru	10
5.4 Implementace standarterních typů	11
5.5 Omezení velikosti	11
5.6 Vstup a výstup	11
5.6.1 Vstup	12
5.6.2 Výstup	12
5.6.2.1 Formátování výstupu	13
5.7 Seznam standarterních funkcí a procedur	14
5.8 Zařízení	19

Název: Příručka programátora Pascalem C-2717 V2.C

Překlad: ing. Radek POKORNÝ

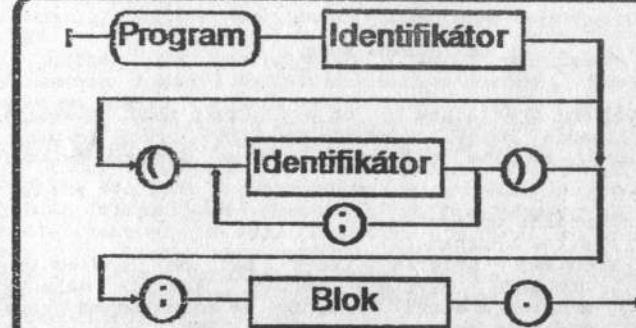
Predloha: Návod na použitie Pascalem C-2717 V2.00
RNDr. Peter TOMCSANYI

Vydal: INCOTEX Brno, Hybešova 42
ve spolupráci se s.p. Zbrojovka Brno, Lazaretní 7
a Stanici mladých techniků Brno, Holubova 18

Cena: 10,- Kčs podle vyhlášky FCM č.35/1990 o smluvních cenách

PŘÍRUČKA PROGRAMATORA

Pascal C-2717 V2.C

Mikropočítač Consul 2717 "Zbrojováček"

INCOTEX
Brno, Hybešova 42

Stanice mladých techniků
Brno III, Holubova 18

Pascal C-2717 je překladač podmnožiny programovacího jazyka Pascal. Je vhodný na výuku programování na středních školách a v zájmových útvarech základních škol, Domě dětí a mládeže, Stanic mladých techniků.

1. Spuštění překladače

Překladač pracuje pod operačním systémem CP/M. K jeho práci je potřebná jen přítomnost souboru PASCAL.COM na disketu. Překladač spustíme, když na odevzdu systému (například A>) napišeme PASCAL a stiskneme EOL.

2. Hlavní menu

Po spuštění překladače se objeví hlavní menu. Obsahuje všechny základní volby, kterými ovládáme práci systému. Volbu z menu zvolíme stlačením prvního písmene v názvu volby.

Editor	Vyvolání editoru.
Překlad	Překlad programu.
Spuštění	Spuštění programu (když byl od posledního překladu vyvolán editor, tak se nejprve program přeloží). Program je možné během práce zastavit zmáčknutím přemyku a WRK.
Konec	Ukončení práce, návrat do CP/M. Pokud jsme neuložili program na disk, ztratí se.
Nový	Smažení programu a jeho jména.
Zápis	Uložení programu na disk pod jménem, které je uvedené v menu (když program nemá jméno, počítač si ho vyzádá, s prázdným jménem nemůžeme program nahrávat na disk). Vytvořený soubor na disku je běžný textový soubor.
Čtení	Načtení programu z disku. Počítač si vyzádá jméno souboru. Pro jeho zadání platí běžné konvence operačního systému CP/M. Když neuvedeme příponu, dosadí se .PAS. Program se připojí za program v paměti. Tedy když nechceme, aby byl program připojený za existující, použijeme před čtením volbu Nový, která zruší program v paměti.

Tisk
Jméno
Index

Tisk textu na tiskárně.
Prejmenování programu v paměti.
Zapnutí a vypnutí kontroly indexů. Když je za ním +, bude se při každém indexovaném pole kontrolovat, zda je index v rozsahu podle deklarace pole. Když je za ním -, kontroly se nevykonávají - program poběží rychleji, ale v případě nesprávného indexování může narušit systém.

3. Editor

Do editoru se vchází z hlavního menu stisknutím písmene E. Editor se ukončí současným stisknutím přemyku a WRK.

Editor je obrazovkový: když stiskneme klávesu s písmenem (nebo jiným tisknutelným znakem), napiše se do řádku na pozici kurzoru. Délka řádku může být maximálně 127 znaků, ale doporučuje se používat řádky do 64 znaků. Když pišeme za 64. pozici na řádku, řádek se začne "rolovat".

Každý řádek, z kterého odejdeme kurzorem se zpracuje a vypíše se zpět na obrazovku v upraveném tvaru: všechna klíčová slova jsou zobrazena malými písmeny a všechny identifikátory velkými písmeny. Mezery jsou v řádku rozmištěny tak, aby správně oddělovaly jednotlivé prvky jazyka. Když vznikne v řádku chyba (například chybí apostrof, nebo špatný zápis reálné konstanty), není možné z řádku odejít.

3.1. Funkce kláves v editoru

Znakem ^ označujeme klávesu přemyku. Klávesy se "šípkami s čárkou" nazýváme šípka nahoru a šípka dolů.

Šípka vlevo	posun o znak doleva
Šípka vpravo	posun o znak doprava
Šípka nahoru	posun o řádek nahoru
Šípka dolů	posun o řádek dolů
EOL	přechod na začátek následujícího řádku
Síkmá šípka	posune kurzor na začátek řádku
END	posune kurzor na konec řádku

CLR smazání obsahu řádků (celý řádek se zaplní mezerymi)
 ^CLR smaze znaky na řádku vpravo od kurzoru
 INS vložení mezery na pozici kurzoru (zbytek řádku sa posune doprava)
 DEL smazání znaku na místě kurzoru (zbytek řádku sa posune doleva)
 RCL vyvolání řádku v takovém stavu, jaký byl, když jsme do něho přišli šípkou (tedy "vrácení" řádku v takovém stavu, jaký byl před jeho změnou)
 ^HOME nastaví kurzor na první řádek programu
 ^END nastaví kurzor na poslední řádek programu
 ^Sípka dolů vyrobuje program o 20 řádků dolů, zobrazí tedy "další stránku" programu
 ^Sípka nahoru vyrobuje program o 20 řádků nahoru, zobrazí tedy "předešlou stránku" programu
 ^INS před řádek s kurzorem vsune prázdný řádek
 ^DEL zruší řádek s kurzorem
 ^RCL před řádkem s kurzorem vloží posledně zrušený řádek pomocí ^DEL
 C-D přivolá do vrchního řádku poslední zprávu (většinou zprávu o chybě)
 ^WRK ukončení editování.

4. Chybovník

Chyby při překladu a při běhu se ohlašují tak, že se na místo chyby nastaví kurzor v editoru. Chyby při editování se hlásí, když chceme řádek opustit kurzorem, kurzor zůstane na svém místě (neukazuje přesné místo chyby).

Syntaktické chyby (hlásí se při překladu)

- 1: Na začátku programu musí být slovo PROGRAM
- 2: Očekával se identifikátor
- 3: Špatný začátek deklarace
- 4: Chybí rovnítko
- 5: Chybí středník
- 6: Chybí dvojtečka
- 7: Chybí pravá závorka
- 8: Špatný začátek popisu typu
- 9: Chybí levá hranatá závorka

- 10: Chybí dvě tečky
- 11: Chybí pravá hranatá závorka
- 12: Chybí OF
- 13: Chybí znak přiřazení - nepochopený příkaz
- 14: Chybí END
- 15: Chybí DO
- 16: Chybí UNTIL
- 17: Chybí TO nebo DOWNTO
- 18: Chybí levá závorka
- 19: Chybí tečka za posledním END nebo je END navíc
- 20: Špatný výraz
- 21: Špatný začátek příkazu
- 22: Špatná konstanta
- 23: Chybí THEN
- 24: Očekávalo se celé číslo

Sémantické chyby (hlásí se při překladu)

- 26: Identifikátor není identifikátorem položky záznamu
- 27: Proměnná není typu ukazatel
- 28: Moč vnofených WITH
- 29: Proměnná není typu RECORD
- 30: Chybí deklarace typu, které byly použity v tomto bloku, v deklaracích typu ukazatel (hlásí až na BEGIN příslušného bloku)
- 31: Identifikátor není identifikátorem konstanty
- 32: Unární plus nebo minus pro typ různý od INTEGER nebo REAL
- 33: Špatný typ indexu v deklaraci pole
- 34: Pole nemůže mít více než 65536 byte
- 35: Identifikátor není identifikátorem typu nebo typ ještě nebyl definován
- 36: Dva formáty jsou povoleny jen pro výrazy typu REAL, za proměnou typu soubor nemůže následovat formát
- 37: Nevhodný typ hranice v deklaraci intervalu
- 38: Nekompatibilní typy hranic v deklaraci intervalu
- 39: V intervalu nemůže být spodní hranice větší než horní
- 40: Nedeklarovaný identifikátor
- 41: Identifikátor byl už v tomto bloku použit, nemůže být předefinován
- 42: Identifikátor byl už v tomto bloku deklarován
- 43: Výraz v příkazu CASE nebo položka v CASE části deklarace RECORD musí být skalárního typu
- 44: Nekompatibilní typ navést v příkaze CASE nebo v části CASE v deklaraci RECORD
- 45:
- 46: ABSOLUTE je použité jinde než v hlavním programu

47: Vícenásobný FORWARD
48: V těle FORWARD procedury nebo funkce už není možné opakovat parametry a typ
49: Chybící deklarace procedur nebo funkcí, které byly zadeklarovány jako FORWARD (hlásí se na BEGIN)
50: Nekompatibilní nebo nesprávné typy v celočíselné nebo reálné binární operaci
51: Nekompatibilní typy v logické binární operaci
52: Hranice není kompatibilní s proměnou cyklu FOR
53: Špatný typ v NOT
54: Špatný identifikátor na levé straně přiřazení
55: Indexovat je možné jen pole
56: Nekompatibilní typ indexu
57: Takovéto typy je možné porovnávat jen na = nebo <>
58: Přiřazení hodnoty funkce mimo jejího těla
59: Identifikátor není identifikátorem proměnné nebo funkce
60: Nekompatibilní typy při přiřazení nebo proměnné, které obsahují soubory není možné přiřadit
61: Duplicítní jméno položky v RECORD (hlásí az za typem položky)
62: Očekává se výraz typu BOOLEAN
63: Objekty tohoto typu není možné použít v READ a WRITE
64: Formát v příkazu WRITE musí být typu INTEGER
65: Nekompatibilní typy v relačním vztahu
66: Identifikátor není procedura
67: Moc parametrů
68: Nekompatibilní typ parametru nebo hodnotový parametr nemůže obsahovat soubor
69: Za var parametr nelze posílat výraz
70: Málo parametrů
71: Identifikátor není funkce
72: Identifikátor není identifikátorem proměnné
73: Špatný identifikátor v FOR (musí to být lokální proměnná)
74: EXIT není v žádném cyklu
75: Interní chyba - pokus o špatné adresování

Chyby při editování, při běhu a překročení omezení
při překladu

77: Konec souboru (EOF)
78: Parameter SQRT je záporný
79: Parameter LN je nekladný
80: Parameter EXP je větší než 88.0
81: Špatné jméno souboru v ASSIGN
82: Soubor neexistuje (v RESET nebo REWRITE)
83: Moc velká délka v BPLOT (obrázek by byl mimo obrazovku)
84: Moc velká šířka v BPLOT (obrázek by byl mimo obrazovku)

85: Špatné souřadnice v BPLOT (mimo interval 0..47 resp. 0..255)
86:
87: Pretečení při reálné operaci, při TRUNC nebo ROUND
88: Index mimo interval
89: Dělení nulou
90: Dlouhý řádek (při editování). Touto chybou editor označí situaci, když je po úpravě řádek delší než 80 znaků i když původně byl napsán na méně znaků (může se to stát, například když je v řádku více reálných konstant v semilogaritmickém tvaru). Z textu už existuje jen 79 znaků - zbytek je ztracený. Na konec řádku umístí editor znak '?' (vykřičník). Ten způsobí, že není možné z řádku odejít bez jeho úpravy. (Pozn.: když píšete řádky do 48 znaků, tato chyba se prakticky nevyskytne).
91: Chybí apostrof (při editování)
92: Špatný zápis celého nebo reálného čísla (při editování i při běhu). Tuto chybu zhlásí i tehdy, když zadáváte moc velké nebo moc malé číslo (kromě celých čísel při editování - ty se nekontrolují), nebo když má mantisa reálného čísla více než 38 čísel (není účelné psát více než 7 čísel mantisy - číslo nebude přesnejší, pravé naopak, může se projevit zaokrouhlovací chyba).
93: Málo paměti (při editování, překladu i při běhu)
94: Přiliš složitý výraz (při překladu)
95: Více než 4 úrovně vnoření procedur a funkcí (při překladu)
96: Víc než 255 identifikátorů (při editování)
97: Pretečení tabulek komplikátoru (při překladu)
98: Byl dosáhnut konec textu před logickým koncem programu (varování při překladu)
99: Pretečení zásobníku analyzátoru - moc vnoření procedur, příkazů a výrazů (při překladu)
00: V řádku je znak, který nemá v Pascalu význam (při editování)
100: Pokus o DISPOSE ukazatele obsahem NIL
101: Soubor není otevřen pro vstup (v READ, READLN, EOF, EOLN)
102: Soubor není otevřen pro výstup (v WRITE, WRITELN, PAGE)
103: Chyba při zápisu do souboru - disk je asi plný
104: Před RESET nebo REWRITE nebylo použito ASSIGN (tato chyba se vždy nevyskytne, ale i přesto je nutné použít ASSIGN před RESET a REWRITE)
105: Zařízení, které se přiřadilo v ASSIGN není vstupní (hlásí RESET) nebo výstupní (hlásí REWRITE)
106: Není možné vytvořit nový soubor - adresář je plný
107: Soubor se nedá uzavřít (hlásí CLOSE, chyba vznikne například, když se použije na neotevřený soubor)
108: Zařízení LST není možné použít v ASSIGN

5. Jazyk Pascal C-2717

Pascal C-2717 je podmnožinou standartního Pascalu (při jejím výběru jsme vycházeli z podmnožiny Pascal-S, která je použita v učebnici N. Wirtha Systematické programovanie, slovensky překlad vyšel v Alfe v r. 1981) a je rozšířený o některé standartní procedury a o prostředky pro programování na nižší úrovni. V této části popíšeme velmi stručně změny v jazyce proti standartnímu Pascalu (např. knihu L. Molnár: Programovanie v jazyku Pascal, Alfa a SNTL 1987) a podrobněji popíšeme všechny funkce a procedury, které jsou v Pascalu C-2717 standartní a také implementaci vstupních a výstupních příkazů a procedur. Předpokládáme, že čtenář je obeznámen se standartním Pascalem.

5.1. Omezení proti standartnímu Pascalu

Ze standartního Pascalu nejsou implementované tyto vlastnosti:

Deklarace LABEL
 Typ **Udajů mnozina** a **FILE OF typ** (textové soubory jsou implementované)
Zhuštěné typy udajů
Parametry typu procedura, funkce a konformní pole
Příkaz GOTO
Standartní procedury GET a PUT (podobně jako v Turbo Pascalu).

Slova READ, READLN, WRITE a WRITELN považuje překladač za rezervované na rozdíl od standartního Pascalu, kde jsou to identifikátory standartních funkcí (v Pascalu C-2717 potom hovoříme o příkazu READ místo procedury READ).

5.2 Rozšírení jazyka

Většina rozšíření je motivovaná lepším přístupem k programování na "nižší úrovni", tedy na práci s pamětí, s jednotlivými bity proměnných a podobně. Začátečníci mohou

následující odstavce vynechat a vrátit se k nim později.

Zápis číselných konstant v šestnáctkové soustavě

Číselné konstanty je možné zapisovat také v šestnáctkové soustavě, když se před číslo uvede znak \$. Například zápis \$FF je ekvivalentní zápisu 255.

Zápis řetězcových konstant

Mimo běžného zápisu řetězcových konstant (např. 'ABCD') je možné použít také zápis pomocí kódu jednotlivých znaků, kde před každým z nich je uveden znak #. Například zápis #11#12#13 představuje konstantu typu ARRAY[1..3]OF CHAR, která má prvky s hodnotou CHR(11), druhý CHR(12) a třetí CHR(13). Oba způsoby zápisu je možné michat například takto 'AHOJ'#13'JANO'. V zápisu nesmí být mezery mimo apostrofy. V kódech je možné použít také šestnáctkovou soustavu: 'AHOJ##\$0D'JANO'. Tento zápis konstant využijeme jako parametr procedury BPLOT.

Určení adresy proměnné

Proměnným hlavního programu možno předepsat adresu jejich umístění pomocí slova ABSOLUTE, za kterým následuje celočíselná konstanta (s výhodou využijeme šestnáctkovou soustavu). ABSOLUTE zapisujeme za typ proměnné. Takto je možné přistupovat k proměnným monitoru, nebo zapsat údaje do speciálních oblastí paměti (to, co se v Basicu dosahuje pomocí PEEK a POKE).

Příklad:

VAR BDOSADR:CHAR ABSOLUTE 6;

Operátor XOR

Tímto operátorem je označena operace "exclusive or", v matematice nazývaná nonekvivalence. Operátor můžeme aplikovat na operandy typu BOOLEAN nebo INTEGER.

Logické operace s čísly

Logické operátory AND, OR, XOR a NOT můžeme použít také s operandy typu INTEGER. V tomto případě mají význam operací s bity čísel a výsledek je typu INTEGER.

Příkazy BREAK, HALT a EXIT

V Pascalu C-2717 není implementován příkaz skoku. V nejnutnějších případech ho můžeme nahradit "mírnějšími" (ale hlavně jasnějšími) příkazy, které ukončí vykonávání přesně určené části programu.

Příkaz BREAK ukončí vykonávání nejvnitřnějšího cyklu, v kterém se nachází a pokračuje na prvním příkazu za tímto cyklem.

Příkaz EXIT ukončí vykonávání procedury nebo funkce, v které se nachází (taková obdoba Basicovského RETURN). Příkaz HALT ukončí vykonávání celého programu.

Část OTHERWISE v příkazu CASE

Pro pohodlnější programování příkazu CASE je možné použít poslední možnost OTHERWISE. Příkaz za OTHERWISE se vykoná, když výraz za CASE nebude mít ani jednu hodnotu z dříve vyjmenovaných případů:

```
CASE I OF
 1:J:=A+B;
 2:J:=A*B;
 OTHERWISE J:=0
END;
```

5.3 Změny, které vyplývají z koncepce editoru

Editor analyzuje každý jeden řádek samostatně a převádí ho do vnitřního tvaru. Z toho vyplývá několik omezení na zápis programu. Na většinu z nich narazíme jen ve velmi speciálních případech.

- Řetězcové konstanty a komentáře nemohou přecházet z jednoho řádku na druhý.
- Celocíselné konstanty rozeznává editor bez znaménka, tedy v rozsahu od 0 do 65535, když napišeme větší celé číslo, editor ho "usekne" do tohoto intervalu. (Používat čísla nad 32767 je vhodné jen ve speciálních případech při programování na nižší úrovni).
- Reálnou konstantu v semilogaritmickém tvaru editor vždy zobrazuje s mantisou na 6 míst s desetinnou tečkou za první číslicí (když napišeme 51.2E3, editor zobrazí 5.12000E+04).
- Řetězcové a znakové konstanty, které byly zapsané pomocí znaku # zobrazí editor podle toho, zda jde o tisknutelné znaky nebo ne (když napišeme #65#1#66, editor zobrazí 'A'#1'B').
- Když byla v zápisu řetězcové konstanty použita šestnáctková soustava i jen v jednom znaku, editor zobrazí všechny netisknutelné znaky řetězce v šestnáctkové soustavě (když napišeme #128#65##FF, editor zobrazí ##80'A'##FF).

5.4 Implementace standartních typů

Typ INTEGER je implementován v 16 bitech. Má rozsah od -32768 po 32767. Standartní konstanta MAXINT má hodnotu 32767. Operace s typem INTEGER nehlásí chybu při pretečení.

Typ REAL je implementován v 32 bitech s 24-bitovou mantisou a 8-bitovým exponentem. Rozsah absolutních hodnot čísel je přibližně od 1E-38 po 1E37. Vnitřní přesnost je nejvíce šest platných cifer, při výstupu se však zobrazuje nejvíce sedm platných cifer. Operace a funkce s typem REAL hlásí chybu při pretečení. Při podtečení je výsledek nula.

Typ CHAR je implementován v 1 byte, kód je podle tabulky ASCII s rozšířením pro znaky české a slovenské abecedy podle kódu KOI-8-čs-2. Rozsah kódů znaků je od 0 do 255.

Typ BOOLEAN je implementován v 1 byte, který nabývá hodnoty 0 a 1 (což odpovídá konstantám FALSE a TRUE).

Vyjmenované typy jsou implementovány v 1 byte.

Typ TEXT (pokud je mu přiřazený diskový soubor) vytváří textové soubory v standartním tvaru operačního systému CP/M.

5.5 Omezení velikosti

Maximální vnoření procedur a funkcí: 4
Maximální počet identifikátorů v programu: 255

5.6 Vstup a výstup

Vstup a výstup je realizován pomocí proměnných typu TEXT stejně jako ve standartním Pascalu s těmito rozdíly:

Neexistují procedury GET a PUT.

Soubory použité v programu se nevyjmenovávají v hlavičce programu (jejich zapsání do hlavičky např. PROGRAM MOJ(INPUT,OUTPUT) způsobí chybu při překladu).

Před prvním použitím RESET nebo REWRITE je potřebné přiřadit souboru jméno pomocí procedury ASSIGN.

Mimo standartních souborů INPUT a OUTPUT, které jsou na začátku programu otevřeny na klávesnici resp. obrazovku, existuje ještě soubor LST. Je na začátku programu otevřený na tiskárnu. Přiřazení souborům INPUT a OUTPUT je možné

změnit použitím ASSIGN a RESET resp. REWRITE, soubor LST není možné přesměrovat.

5.6.1 Vstup

Pro vstup ze souboru (z proměnných typu TEXT) slouží příkazy READ a READLN. Když je jejich prvním parametrem soubor, budou čist z něho. Když není, budou čist ze souboru INPUT. Soubor INPUT je na začátku programu přiřazený na vstup z klávesnice. Když nechceme toto přiřazení měnit, netreba pro soubor INPUT použít ASSIGN ani RESET. Pomoci těchto procedur můžeme však přesměrovat soubor INPUT jinam.

READLN a EOLN funguje analogicky jako ve standartním Pascalu: když použijeme READ, i když platí EOLN, přečteme znak mezera, při dalším použití READ se bude žádat nový řádek z klávesnice. Situaci EOF je možné dosáhnout stlačením klávesy se šípkou vlevo s čárkou (šípka nahoru) - zobrazí se znak malý čtvereček (nedefinovaný znak) a potom EOL.

Příkazem READ můžeme čist proměnné celočíselné, reálné, znakové a řetězcové (typu ARRAY[1..N] OF CHAR, kde N je libovolné).

Pro čtení z klávesnice bez zobrazování znaků slouží funkce READKEY typu CHAR. Čeká na stlačení klávesy.

Logická funkce KEYPRESSED informuje o tom, zda je práve nějaká klávesa stlačena. Když je, tak mimo označení vysledku TRUE uloží stlačenou klávesu do vyrovnávací paměti, odkud si ji můžeme vyzdvihnout voláním READKEY - v tomto případě již READKEY nebude čekat na stlačení klávesy.

5.6.2 Výstup

Pro výstup slouží příkazy WRITE a WRITELN. Můžeme s nimi vypisovat celá a reálná čísla, znaky, řetězce a logické hodnoty (objekty typu Boolean).

Když je prvním parametrem příkazu WRITE nebo WRITELN soubor (proměnná typu TEXT), zapis bude vykonán do tohoto souboru. Před použitím WRITE však musí být tento soubor pojmenován procedurou ASSIGN a otevřen procedurou REWRITE. Když prvním parametrem WRITE nebo WRITELN není soubor, zapis bude vykonán do souboru OUTPUT.

Soubor OUTPUT je běžně nastaven na obrazovku - znaky se vypisují od pozice kurzoru, příkaz WRITELN způsobí přechod na nový řádek. Pozici kurzoru je možné změnit voláním procedury GOTOXY. Když nechceme toto přiřazení změnit, není třeba pro soubor OUTPUT použít ASSIGN ani REWRITE. Pomoci těchto procedur můžeme však přesměrovat soubor OUTPUT jinam.

5.6.2.1 Formátování výstupu

Za výrazem v příkazu WRITE nebo WRITELN může následovat dvojčíselka a za ní celočíselný výraz. Tento výraz nazývame formát. Například v příkazu WRITELN(X:8) je uvedený formát 8. Při vypisu realních čísel můžeme použít také dva formáty, například WRITE(Y:15:6). První formát udáva počet znaků, které má ve výpisu zabírat příslušná hodnota. Druhý formát u realních čísel znamená počet míst za desetinnou tečkou. Když je 0, tak se číslo vypisuje v semilogaritmickém tvaru. V každém případě se z realního čísla vypíše nejvíce 6 platných číslic, ostatní jsou nuly. Když je druhý formát větší než 38, případě se mu hodnota 38.

Když je vypisovaná hodnota kratší než první formát, doplní se mezerami zleva. Když se číslo (celé nebo reálné) nedá vypsat na daný počet znaků, hodnota formátu se ignoruje a číslo se vypíše na nejménší možný počet znaků. Když je řetězec kratší než první formát, usekně se.

Když v příkazu WRITE nebo WRITELN není uveden formát, doplní se standartní hodnota podle typu výrazu:

Typ výrazu	St. hodnota 1. formátu	St. hodnota 2. formátu
znak	1	
řetězec	délka řetězce	
logická hodnota	6	
celé číslo	6	
reálné číslo	12	0

5.7 Seznam standartních funkcí a procedur

Funkce a procedury, které nejsou v standartním Pascalu, jsou označené hvězdičkou.

V seznamu používáme při popisu typů, parametrů a výsledků tyto zvláštní typy:

SKALÁR libovolný skalární typ (INTEGER, CHAR, BOOLEAN nebo vyjmenovaný typ)

ŘETĚZEC libovolný typ ARRAY [1..N] OF CHAR

UKAZATEL libovolný typ ukazatel

FUNCTION CHR(K:INTEGER):CHAR;
převod kód -> znak.

FUNCTION ORD(S:SKALÁR):INTEGER;
převod skalár -> pořadové číslo, speciálně pro znak je to kód znaku.

FUNCTION SUCC(S:SKALÁR):SKALÁR;
nasledovník.

FUNCTION PRED(S:SKALÁR):SKALÁR;
predchůdce.

FUNCTION RAND(N:INTEGER):INTEGER;
náhodné celé číslo od 0 do N-1. *

FUNCTION ABS(I:INTEGER):INTEGER;
absolutní hodnota.

FUNCTION SQR(I:INTEGER):INTEGER;
druhá mocnina.

FUNCTION ODD(I:INTEGER):BOOLEAN;
výsledek je TRUE, když je I liché.

FUNCTION EOLN:BOOLEAN;
FUNCTION EOLN(VAR F:TEXT):BOOLEAN;

výsledek je TRUE, když je v souboru F zjištěný konec řádku. EOLN bez parametru je ekvivalentní EOLN(INPUT).

FUNCTION EOF:BOOLEAN;
FUNCTION EOF(VAR F:TEXT):BOOLEAN;
výsledek je TRUE, když je na vstupu znak "konec souboru". Znak konec souboru z klávesnice dosáhneme zmáčknutím klávesy se šipkou vlevo s čárkou (šipka

nahoru). EOF bez parametru je ekvivalentní EOF(INPUT).

FUNCTION KEYPRESSED:BOOLEAN; *
výsledek je TRUE, když je v čase volání stisknuta nějaká klávesa na klávesnici. Výsledek je TRUE také tehdy, když byla stisknuta klávesa během některého předcházejícího volání funkce KEYPRESSED, ale mezi tím nebyla volána funkce READKEY.

FUNCTION READKEY:CHAR; *
výsledek je klávesa, která je stisknuta během volání funkce READKEY, nebo během některého předeslého vyvolání funkce KEYPRESSED. Když není žádná klávesa stisknuta, funkce čeká na její stisknutí. Stisknutá klávesa se nezobrazí na obrazovce.

PROCEDURE NEW(VAR S:UKAZATEL);
v paměti se přidělí místo pro jeden objekt typu, na který ukazuje ukazatel a do parametru se uloží odkaz na toto místo. Na rozdíl od standartního Pascalu, není možné volat tuto proceduru s více parametry.

PROCEDURE DISPOSE(S:UKAZATEL);
místo v paměti, na které ukazuje S se vyhlásí za volné. Při následujícím volání NEW se toto místo může znova přidělit.

PROCEDURE MARK(VAR S:UKAZATEL);
do S se vloží ukazatel na konec volné paměti. Tedy adresa místa, které by se přidělilo při volání NEW. MARK se používá spolu s RELEASE.

PROCEDURE RELEASE(S:UKAZATEL);
nastaví začátek volné paměti na hodnotu, která je v S. Tím se vlastně uvolní všechna paměť, která byla přidělena procedurou NEW později, než bylo voláno MARK(S). Nikdy nepoužíváme MARK a RELEASE dohromady s DISPOSE. RELEASE a DISPOSE reprezentují dva různé přístupy k uvolňování paměti a jejich společné používání může vést k problémům.

FUNCTION ADR(VAR X:LIBOVOLNÝ_TYP):INTEGER; *
výsledkem funkce je adresa parametru.

FUNCTION INP(PORT:INTEGER):INTEGER; *
výsledkem funkce je byte přečtený ze zadанého portu.

```

FUNCTION TRUNC(X:REAL):INTEGER;
převod čísla z REAL do INTEGER s useknutím desetinné
casti. Tedy TRUNC(-7.8)=-7, TRUNC(5.4)=5.

FUNCTION ROUND(X:REAL):INTEGER;
převod čísla z REAL do INTEGER se zaokrouhlením. Pro
nezáporná čísla platí ROUND(X)=TRUNC(X+0.5), pro
záporná čísla platí ROUND(X)=TRUNC(X-0.5).

FUNCTION RAND:REAL; *
při volání funkce RAND bez parametru je výsledkem
náhodné číslo v intervalu (0,1).

FUNCTION ABS(X:REAL):REAL;
absolutní hodnota.

FUNCTION SQR(X:REAL):REAL;
druhá mocnina čísla.

FUNCTION SQRT(X:REAL):REAL;
druhá odmocnina čísla.

FUNCTION SIN(X:REAL):REAL;
sinus úhlu v radiánech.

FUNCTION COS(X:REAL):REAL;
cosinus úhlu v radiánech.

FUNCTION ARCTAN(X:REAL):REAL;
arcustangens - výsledek je v radiánech.

FUNCTION EXP(X:REAL):REAL;
funkce "e na X".

FUNCTION LN(X:REAL):REAL;
přirozený logaritmus.

FUNCTION BDOSA(FUN,DE:INTEGER):INTEGER; *
FUNCTION BDOSHL(FUN,DE:INTEGER):INTEGER; *

```

obě funkce slouží na vyvolání jádra systému CP/M - BDOSu. Jejich použití předpokládá znalosti operačního systému CP/M. FUN je číslo funkce, které se před volaním umístí do registru C a DE je hodnota, která se umístí do registru BC. Výsledkem funkce BDOSA je obsah registru A po návratu z BDOSu, výsledkem funkce BDOSHL je obsah registru HL. Když nepotřebujeme výsledné obsahy registrů, můžeme použít proceduru BDOS (viz dale).

```

FUNCTION BIOSA(FUN,BC:INTEGER):INTEGER; *
FUNCTION BIOSHL(FUN,BC:INTEGER):INTEGER; *

```

obě funkce slouží na vyvolání nejnižší úrovně operačního systému - BIOSu. Její použití předpokládá znalosti operačního systému CP/M. FUN je pořadové číslo funkce: WBOOT je 0, CONST je 1 atd. BC je hodnota, která se uloží do registru DE před voláním. Výsledkem funkce BIOSA je obsah registru A po návratu z BIOSu, výsledkem funkce BIOSHL je obsah registru HL. Když nepotřebujeme výsledné obsahy registrů, můžeme použít proceduru BIOS (viz dále).

```

PROCEDURE ASSIGN(VAR F:TEXT; JMÉNO:ŘETĚZEC); *
soubor F se přiřadí jméno JMÉNO. Mimo jmena souborů na
discích podle konvencí operačního systému CP/M můžeme
použít také speciální jména zařízení 'CON:' a 'LST:'.
Pred RESET a REWRITE je nutné použít ASSIGN.

PROCEDURE RESET(VAR F:TEXT);
soubor F se otevře pro vstup. Když je to diskový soubor
(tedy pomocí ASSIGN mu bylo přiřazeno jméno souboru na
disku), hledá se tento soubor na disku a když se
nenajde, vznikne chyba. Ze souboru otevřeného pomocí
RESET je možné pouze číst.

PROCEDURE REWRITE(VAR F:TEXT);
soubor F se otevře pro výstup. Když je to diskový
soubor (tedy pomocí ASSIGN mu bylo přiřazeno jméno souboru na
disku), tak se na disku vytvoří nový soubor
daného jména a případný starý soubor stejněho jména se
zruší. Do souboru otevřeného pomocí REWRITE je možné
pouze zapisovat.

PROCEDURE CLOSE(VAR F:TEXT); *
uzavření souboru. Před novým RESET a REWRITE a před
skončením programu je nutné použít pro výstupní soubory
CLOSE, jinak není zaručené, že je v nich zapsané
všechno, co bylo vyslané příkazy WRITE. Vstupní soubory
není nutné zavírat, ale doporučujeme to dělat.

PROCEDURE PAGE;
PROCEDURE PAGE(VAR F:TEXT);
vypíše kód "posuň na novou stranu". Je ekvivalentní
WRITE(F,CHR(12)). PAGE bez parametru je ekvivalentní
PAGE(OUTPUT). Na CON: se dosáhne smazání obrazovky, na
tiskárně posunutí papíru na novou stranu

```

PROCEDURE PEN(I:INTEGER); *
nestavení barvy písmen, pozadi a zpásobu kreslení
(stejné jako v BASICU).

PROCEDURE GOTOXY(X,Y:INTEGER); *
nastavení kurzoru zařízení CON: na X-ty sloupec a Y-ty
řádek.

PROCEDURE IPLOT(X,Y:INTEGER); *
nakreslí tečku na souřadnici X,Y. a přesune grafický
kurzor na souřadnici X,Y. Souřadnice X je v intervalu
0 až 383, souřadnice Y v intervalu 0 až 255.

PROCEDURE BPLOT(X,Y:INTEGER; OBR:ŘETĚZEC); *
vykreslí obrázek přímo do paměti obrazovky - je to
obdoba příkazu BPLOT v Basicu. X je od 0 do 47, Y od 0
do 255 (na rozdíl od Iplot sa počítá shora). První byte
parametru OBR musí obsahovat počet bajttů obrázku, druhý
byte určuje, kolik byty se kreslí vedle sebe (tedy
šírku obrázku v osmících bodů), zbylé byty se vykreslí
na obrazovku operací XOR. Byty se kreslí shora dolů a
zleva doprava. Například
BPLOT(0,0,#8#2#\$AA#\$AA#\$55##55##AA#\$AA#\$55##55)
nakreslí Sachovníci Šírky 16 bodů (2x8) a výšky 4 body
v levém horním rohu obrazovky.

PROCEDURE OUT(PORT,BYTE:INTEGER); *
vyšle hodnotu BYTE (v intervalu 0..255) na port PORT.

PROCEDURE USR(ADRESA:INTEGER; VAR A,HL:INTEGER); *
provede se podprogram v strojovém kódu (většinou
z monitoru C-2717) se zadánou adresou. Před volaním se
do registrů A a HL umístí hodnoty parametrů A a HL. Po
návratu se do parametry A uloží obsah registru A, do
proměnné HL obsah páru HL (z parametru A se využívá jen
nizší byte).

PROCEDURE BDOS(FUN,DE:INTEGER); *
procedura slouží na vyvolání jádra systému CP/M
- BDOSu. Její použití předpokládá znalosti operačního
systému CP/M. FUN je číslo funkce, které se před
volaním umístí do registru C a DE je hodnota, která se
umístí do registru DE. Procedura BDOS neumožňuje získat
vysledné hodnoty registrů, na to slouží funkce BDOSA
a BDOSHL (viz výše).

PROCEDURE BIOS(FUN,BC:INTEGER); *
procedura slouží na vyvolání nejnižší úrovně operačního
systému - BIOSu. Její použití předpokládá znalosti
operačního systému CP/M. FUN je pořadové číslo funkce:
WBOOT je 0, CONST je 1 atd. BC je hodnota, která se
uloží do registru BC před volaním. Procedura BIOS
neumožňuje získat vysledné hodnoty registrů, na to
slouží funkce BIOSA a BIOSHL (viz výše)

5.8 Zařízení

Uvedena jména můžeme použít místo jména souboru
v proceduře ASSIGN (například ASSIGN(TISK,'LST:')) přesměruje
výstup na tiskárnu).

CON: Konzola. Vstupní i výstupní zařízení. Znaky se
zobrazují na obrazovku, znak CHR(13) způsobí přechod
na nový řádek. Znak CHR(12) způsobí vymazání
obrazovky. Znak CHR(8) způsobí posun o jeden znak
doleva. Příkazem READ je možné číst z klávesnice tak,
že se vstupní písmena zobrazují na obrazovce tam, kde
je nastavený kurzor. Během zápisu vstupu je
zobrazován kurzor a je možné používat klávesy řípka
vlevo nebo DEL na smazání špatných znaků. Když však
vstup přechází přes předěl řádků, smazáním znaku se
k kurzoru nevrátí na předešly řádek (i když se znak
v paměti smže). Vstup je treba ukončit stiskem
klávesy EOL.

LST: Tiskárna. Výstupní zařízení.

Pascal C-2717 zná tři standartní soubory: INPUT, OUTPUT
a LST. Na začátku běhu programu jsou INPUT i OUTPUT
přiřazeny na zařízení CON: a LST:. Přiřazení souborů INPUT
a OUTPUT můžeme během běhu programu měnit použitím ASSIGN,
RESET a REWRITE. Přiřazení LST: nemůžeme už za běhu měnit.